

KOSTINCOVÁ, Jana. *Slova_interfejsy. Ruská postdigitálná poezie.*

Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2020. ISBN 978-80-7465-463-3.

Autorka publikácie Jana Kostincová z Katedry ruského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Hradec Králové je uznávanou odborníčkou na ruskú literatúru v postdigitálnej dobe, ktorú skúma v širokom európskom a svetovom kultúrno-vedeckom kontexte. Tematike sa venuje už niekoľko rokov, v rámci danej sféry publikovala množstvo zásadných vedeckých textov a štúdií.

V monografii *Slova_interfejsy. Ruská postdigitálna poezie* mapuje vývin ruskej elektronickej literatúry od deväťdesiatych rokov 20. storočia až do súčasnosti s ohľadom na jej tvorivé experimentálne podoby, pričom sa primárne zameriava na líniu súčasnej ruskej postdigitálnej poézie. Otázky literatúry na internete sleduje vo vývinovom procese od prvých pokusov internetovej tvorby k transmediálnej literatúre. Hlavnou ambíciou práce je ukázať, ako sa menil charakter tvorby od tzv. ruskej seteratury deväťdesiatych rokov k súčasnému stavu, ale tiež vzťah literatúry a iných druhov umenia na pozadí vedeckého diskurzu a aktuálnych spoločenských diskusií.

V tejto súvislosti autorka zároveň sleduje, akým spôsobom ruská postdigitálna tvorba zapadá do svetovej elektronickej literatúry so svojimi podobnosťami i špecifikami. Poukazuje na fakt, že ide o zaujímavú oblasť, v súčasnosti do istej miery terminologickej a metodologickej otvorenú, čo poskytuje priestor a perspektívu pre ďalší originálny výskumný prístup k problematike. Keďže ide o jednu z najmodernejších podôb literárnej a umeleckej tvorby súčasnosti, vedecká reflexia disciplíny v literárnovedných kruhoch je mimoriadne obohacujúca a relevantná.

Vo svojej práci J. Kostincová vychádza z názoru, inak všeobecne rozšíreného

od deväťdesiatych rokov minulého storočia, že tlačene knihy budú postupne nahradené digitálnymi technológiami. K otázke však pristupuje polemicky a argumentuje predovšetkým faktom, že ako sa dnes ukazuje, aj napriek podobným prognózam je na prahu tretieho desaťročia 21. storočia zjavné, že knižná kultúra má dnes stále svoje miesto a priaznivcov. Tak pravdepodobne naďalej pôjde o dialóg medzi tlačeným a elektronickým slovom v rámci umeleckých diel, súčasťou ktorých môže byť tak písaná, ako aj digitálna forma prejavu. Daný prístup autorka označuje termínmi ako interaktívna tvorba, hypertextové multimedialné dielo či performance, čím si korektné vymedzuje predmet výskumu a definuje metodologický rámec bádania. K nemu neoddeliteľne patrí aj proces remediácie, t. j. prenos knihy z tradičného média do elektronického prostredia, príp. prenos umeleckého textu do prostredia hypermédiá.

Mimoriadne inšpiratívnym aspektom výskumu na poli súčasnej ruskej digitálnej literatúry je v prípade J. Kostincovej definovanie širokého pozadia tohto kreatívneho experimentu v priestore nových médií obdobia posthumanizmu a transhumanizmu. V súvislosti s genézou teoretickej reflexie (P. Arseniev, X. Fedorova a i.) autorka zohľadňuje ďalšie momenty bádania, ako je odkaz k literárnej tradícii, osobitne k ruskému avantgardnému hnutiu začiatku 20. storočia a následným post-avantgardným a postmoderným umeleckým smerom konca minulého storočia. Diferencuje rozličné formy rozšírenia elektronickej literatúry do materiálnej i virtuálnej reality, do priestoru performance, galérií, kina a pod. Metodologicky sa orientuje na otázky nového terminologického uchopenia umenia 21. storočia v epoche post-kultúry, audiovizuálneho procesu recepcie, vedecko-technického pokroku a smerovania k transmedialite v zmysle plynulého prekračovania hraníc

rôznych médií i recipienta ako aktívneho spolutvorcu umenia.

V ťažiskovej časti práce sa J. Kostincová venuje analýze a interpretácii vybraných autorov, diel a tvorivých prístupov k formám umeleckej prezentácie. Od seteratury, spojenej s prvotným nadšením ruských autorov a čitateľov internetom, s možnosťou slobodného publikovania, interakcie s čitateľom i pohrávaním sa s identitou tvorcu v deväťdesiatych rokoch minulého storočia prechádza až k súčasnej podobe ruskej digitálnej poézie, reprezentovanej predovšetkým konceptuálnou transmediálnou tvorbou petrohradského časopisu [Translit] (P. Arseniev, M. Kurtov, básnický elektronický stroj Dora Vej), ktoré v literárnych kruhoch vyvolali širokú diskusiu o hraniciach medzi ľudskou a umelou inteligenciou v súčasnej poézii. Následne autorka publikácie obracia pozornosť na rozličné hybridné formy umeleckej performacie, multimediálnej inštalácie literárnej tvorby, básnického textu v mestskom priestore.

Napokon sa J. Kostincová zameriava na tvorbu Natálie Fedorovej, jednej z najvýraznejších osobností modernej ruskej média-poézie. Ide o praktikuujúcu umelkyňu a zároveň literárnu teoretičku z okruhu spolupracovníkov časopisu [Translit], vyznačujúcu sa však odlišnou poetikou, založenou na konfrontácii umeleckého jazyka s vedeckým diskurzom. J. Kostincová predstavuje tiež ďalších súčasných autorov z jej tvorivého okruhu, ktorí pracujú s digitálnymi technológiami a ich prepojením s analógovým svetom. Publikácia tak približuje viacero dominantných línií súčasnej ruskej experimentálnej tvorby, média-poézie, resp. post-digitálnej poézie, mimo ruského kultúrneho prostredia pomerne málo známej, preto je výskum danej oblasti umenia v českom a širšie stredoeurópskom kontexte dôležitý, inšpiratívny a novátorský. Ponúka príťažlivé čítanie nielen pre odborníkov a študentov rusistiky,

spisovateľov a prekladateľov, ale aj odborníkov vo sfére širokého spektra mediálnej kultúry a umenia.

Nesporným prínosom monografie J. Kostincovej je hlboký analyticko-syntetický pohľad na ruskú literatúru (poéziu) v postdigitálnej dobe ako javu v súčasnosti síce ešte nedostatočne preskúmaného a vyprofilovaného, ale neustále naberajúceho na význame. Autorka prezentuje komplexný synchronný a diachrónny prístup k problematike nielen v kontexte ruskej literatúry a moderných technológií, ale tiež s ohľadom na globálne kultúrne a spoločenské myslenie a geopolitické procesy vo svete. Nové poznatky v odbore obohacuje pútavý ilustratívny fotografický materiál a mimoriadna cenná široká znalosť odbornej sekundárnej literatúry rozličnej proveniencie. Publikácia svojou interdisciplinárnosťou a metodologickou otvorenosťou potvrdzuje perspektívu kreatívneho nadväzovania na prezentovaný výskum v nasledujúcich projektoch v rámci danej vedeckej disciplíny.

Soňa Pašteková

NAVRÁTIL, Martin. *Pramene ranej poézie Vojtecha Mihálíka. Varianty – Revízie – Interpretácie.*

Bratislava: VEDA, 2019. ISBN 978-80-224-1776-1.

Téma knihy Martina Navrátila predznamenáva již její výtvarné řešení – z přední strany obálky hledí s jemným úsměvem na rtech tvář mladého básníka, na zadních deskách je pak reprodukována podobenka tvůrce zestárlého a s ironicky sevřenými ústy. Knihu doprovází také digitální edice na příloženém DVD s titulem *Vojtech Mihálik: Prepísané básne (1942 – 1950)*, kterou edičně taktéž připravil autor knihy, a i v ní je grafický prvek využívající fotografie V. Mihálíka – byť v poněkud odlišné konstelaci – zopakován. Toto grafické